СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 300. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 24 грудня, 1934.

VOL. XLII. No. 300. Jersey City, N. J., Monday, December, 24, 1934. THREE CENTS.

ЛІҐА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ТЕРОРУ

НЮ ЙОРК. — Ліґа Української Молоді Північної Америки вислала до президента Рузвелта протест проти нової повені большевицького терору на Україні.

Навязуючи до вістки про екзекуцію 37 осіб на Україні, протест переходить історію захоплення большевиками України та вживання брутальної сили для її денаціоналізації. Урядовий терор на Україні, говорить протест, прибрав ріжні форми, як: масові арешти й екзекуції, висилки до таборів праці, піддержування голоду. Останніми тижнями, каже протест, до тих жертв большевицької неволі додано ще одну, а саме проф. Грушевського, що був президентом Української Народньої Републики, великого вченого, письменника, одного з найбільших істориків східньої Европи, про котрого 9-томову історію України дуже корисно висказалось Американське Історичне Товариство.

Вихована в американськім оточенню, на американських ідеалах, молодіж українського роду не може зрозуміти, як того роду терор може бути можливим у цивілізованім світі. Ще більше дивує її байдужність народу в Америці до терору. Супроти цього Ліґа Молоді просить президента заступитися за гнобленими й переслідуваними земляками на Україні під Совєтами та зажадати від большевицького уряду припинити цей невиданий ніде терор.

На випадок, якби большевицький уряд не захотів послухати такого людяного заклику, Ліґа Молоді просить президента зірвати з Совєтами вже й так слабі дипльоматичні зносини. Заклик цей роблять вони в імени людських прав і свобід, котрі американський уряд традиційно обороняв.

Протест підписали в імени Ліґи гр. Степан Шумейко як голова, й гр. Волтер Дж. Буката як секретар.

АРМІЯ ПРОТИ НАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ФАБРИКАЦІЇ ЗБРОЇ.

ВАШИНҐТОН.—Департамент війни предложив сенатському комітетови, що розслідже фабрикацію амуніції, довгий меморіял, у котрім противиться перебранню на державу фабрикації амуніції.

Департамент війни станув на становищі, що фабрикація амуніції державою показалась би невистарчаючою в часі війни. Департамент стоїть за те, що основою фабрикації амуніції повинні бути всетаки приватні підприємства.

ФЛЬОТА ВЖЕ НЕ ВЖИВАЄ НЕРЖАВІЮЧОЇ СТАЛІ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент фльоти зарядив, щоби при будові нових воєнних кораблів не вживано більше нержавіючої сталі. Показалося, що ґазолінові збірники на кораблі „Рейнджер", зроблені з такої сталі, покорчились на морю.

ШИРОКІ ПЛЯНИ УРЯДУ ПРО ЕКОНОМІЧНУ ЗАБЕЗПЕКУ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт дістав від іменованого ним Комітету Економічної Забезпеки широкі пляни про забезпечення пенсії на старість. Комітет працював над пляном шість місяців. Президент має переглянути проєкти та дати конґресови відповідні припоручення.

ДАЮТЬ РІЗДВЯНІ ДАРУНКИ.

ВАШИНҐТОН. — Уряд дістає з ріжних міст звідомлення про те, що ріжні підприємства дають своїм робітникам як різдвяні дарунки підвишку робітничої заплати.

Такі звідомлення дістав уряд від підприємства „Інтернешенел Бизнес Машінс Корпорейшен" у Бинґемптоні, Ню Йорк; від „Ричмен Бродерс Ко." в Клівленд, Огайо; „Фелс-Нефта Совп Ко." у Филаделфії; „Места Машін Ко. оф Говмстед" у Питсбурґу та „Ловел Манюфектюрінґ Ко." в Ірі, Па.

ЗВОРОТ ДО ФАШИЗМУ В АМЕРИЦІ?

ВЕСТ ОРЕНДЖ (Ню Джерзі). — Оґден Милз, бувший секретар скарбу, знов остерігав тут у своїй публичній промові перед одним місцевим клюбом перед інфляцією та тенденцією до фашизму. Цей останній добачує Милз у впливі федерального уряду на орґанізацію й ведення боротьби робітників проти підприємств.

„ВІҐІЛЯНТИ" СТЕРЕЖУТЬ МІСТО ПЕРЕД НОВИМИ ЗАВОРУШЕННЯМИ.

ШЕЛБІВИЛ (Тенесі). — Боячися вибуху нових заворушень, стейтовий уряд вислав сюди 550 вояків національної ґвардії. Рівночасно по місті патролюють члени спеціяльно тепер зорґанізованого „комітету віґілянтів". Цей комітет складається з десятьох відділів, з котрих кождий має 8 узброєних людей.

БРУТАЛЬНІСТЬ КОМУНІСТИЧНИХ СТРАЙКАРІВ.

Коло Говк Джонкшен, недалеко Коркрейн (Канада), вибух лісовий страйк рубачів. Страйк викликали комуністичні аґітатори. Вони напали на рубачів і громили тих, що не хотіли підчинитися Воркерс Юніті Ліґ. Брутальні напасники побили спокійних робітників і їх розігнали. Робітника Новаланніса так побили, що його лице перемінилося в одну рану. До того комуністичні аґітатори прогнали його з табору і він пустився пішки 12 миль до найближчого лікаря. По дорозі загубився, а можливо, що з упливу крови десь згинув.

СМЕРТЬ НАСЛІДКОМ ПЕРЕСТРАХУ.

В Бидгощі самохід малощо не переїхав 74-літнього Адольфа Торема. Всеж шофер в останній хвилині зумів спинити самохід і він Торема тільки легко трутив. Та старенький чоловік так цим перестрашився, що кілька годин опісля помер у шпиталі.

РОДИННА ТРАҐЕДІЯ.

В Дермані, мізоцької волости, здолбунівського повіту, мешкав інвалід і незаможній селянин Кондрат Красовський, що був настільки налоговим алькоголіком, що на горівку випродав усе своє майно, а навіть заставив на кілька місяців наперед свою інвалідську ренту по 37 зл. місячно. З Красовським жили в одній хаті його жінка й дочка з зятем — Демянчуки. Родина старалась, як могла, впливати на марнотравного батька, але нічого не помагало. Тоді одного дня, коли він вернувся з містечка Мізоча пяним разом з двома Жидами, що мали забрати в нього останніх 5 пудів жита (після чого родині загрожував голод), домашні до того не допустили. Колиж Жиди побачили, що їм може дістатись, то втекли. А за годину Красовський схопив сокиру й кинувся з нею на свою доньку, що встигла вискочити крізь вікно на подвіря, вибиваючи шибу. Тоді в її обороні станув зять (її чоловік), який ухопив валок до товчення бараболь і вдарив ним кілька разів свого тестя. В той час вбігла в хату донька й, вирвавши батькови з рук сокиру, вдарила нею батька по голові. Наслідком того Красовський по перевезенню до шпиталю в Острозі помер. Доньку й зятя, Анну й Петра Демянчуків, арештували.

ПЕРЕПАЧКОВУВАННЯ ЖИДІВ ДО ПАЛЕСТИНИ.

Слідча влада у Варшаві попала на слід ватаги, яка перепачковувала Жидів через Відень до Палестини. У звязку з тим арештували Іцка Фурманського та Якова й Герша Левіна. Багато осіб є під поліційним наглядом. Ватага працювала в порозумінні з закордонним бюром подорожі у Відні та з капітаном корабля, яким нелеґально перевозили Жидів до Палестини.

МОЛОДА ВРОДИЛА ДИТИНУ ПІДЧАС ВЕСІЛЛЯ.

В одному селі в Каринтії молода, що сиділа за весільним столом, занедужала нагло. Коли не верталася довший час на салю, запрошені гості зацікавилися її недугою і довідалися, що вона вродила дитину.

ВИСЕЛЮЮТЬ ЦІЛЕ МІСТЕЧКО.

Недалеко Гідден Крік Майн у Бритіш Колюмбії є містечко, де жиють 1,000 душ. Коло того містечка є копальня залізної руди. Компанія, що є власницею цеї копальні, постановила висадити в повітря величезну гору і цим чином у дешевий спосіб відкрити залізну руду. Над приготуванням вибуху робітники працювали цілий рік. Копали тунелі і закладали дроти до місць, де вкладали вибуховий матеріял. У деяких місцях тунелі покопані 800 стіп під землею. До вибуху мають ужити 100 тон динаміту. Через це, що вибух може ушкодити доми в сусіднім містечку, мешканці винесуться зі своїх домів. Це перший раз в історії рудокопства до вибуху вживають нараз 100 тон динаміту.

ТАЄМНИЧА ПОЛУМЯНА СТРІЧКА НАД ЮГОСЛАВІЄЮ.

В Інец у Югославії населення оглядало чотири хвилини полумяну багряну стрічку, що немов луна знімалася на небі. Перелякане останніми подіями населення Югославії боїться, що це злий знак для краю.

ПІДСУДНІ НАМАГАЛИСЯ ВТЕКТИ З СУДУ.

Перед окружним судом у Познані відбувся процес проти фальшівників грошей. У хвилині, коли припинили на хвилю розправу і обвинувачених відводили до келій, кілька з них вирвалися з рук поліцаїв і намагалися втекти. В бійці з поліцією, що опісля вивязалася, взяла теж участь публика з ґалерії, стаючи в обороні обвинувачених. Поліція зліквідувала інцидент і відвела обвинувачених до вязниці, а також арештувала ще кілька осіб з публики.

14-ЛІТНІЙ БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ХЛОПЕЦЬ РАД БУТИ КАПІТАЛІСТОМ.

У Столпцях придержали 14-літнього Василя Рябинського зі Смоленська. Він приїхав до Столпців із СССР „зайцем" на ресорах ваґона міжнародного поїзду Москва-Варшава-Берлін-Париж. Казав, що недавно вернулися з Франції його знайомі. З їх оповідань зазнайомився з життям у капіталістичних державах. Капіталістичне життя так сподобалося малому Рябинському, що постановив утекти з СССР. Та хлопця польська влада відішле назад до СССР.

ВКРАЛИ 38,000 ЗЛ. З ПОТЯГУ.

На шляху Блоне-Плохоцін недалеко Варшави добулися кілька узброєних бандитів підчас їзди потягу до баґажового ваґону. Стероризувавши керманича потягу і кондуктора, оґрабили почтовий амбулянс, забираючи коло 38,000 зл. Перед пристанком Ґолембки бандити задержали потяг автоматичною гальмою і втекли. Поліція ствердила, що грабунку доконали три знані бандити, які брали участь у голоснім нападі на товаровий двірець у Варшаві. Показалося, що вони були добре поінформовані про розклад почтового ваґону. Добувшись до нього, вони відразу кинулись до мішків з грішми, тому заходить підозріння, що ділали в порозумінні з залізничою прислугою.

НЕЗАВИДНА ДОЛЯ РИБАЛОК СХІДНЬОЇ КАНАДИ.

Саме тепер відбуваються досліди королівської комісії в Оттаві над долею рибалок у приморських провінціях. Свідки, які зізнавали, в дуже темних красках представили життя бідних рибалок. Один свідок повіту Мірамічі, Н. Б., говорив, що рибалки, які цього року ловили лососів, заробили пересічно по $75. Інші рибалки, які займаються ловлею устриць, заробляли по $40, а інші заробили по $110.

Другий свідок, на імя Адольф Гейч, з Лейнек, Н. Б., ствердив, що 200 рибалок у Ґлостер від 1932 р. взагалі не виказують ніяких зарібків. Вони цілий рік брали на кредит по склепах і ніколи не заробили стільки, щоб сплатити довг за набрану по склепах поживу. 99 процентів рибалок з того дистрикту були зневолені брати публичну допомогу.

Д-р Коаді казав, що з бідних рибалок жиє банда галапасів, які за безцін скуповують від рибалок зловлену рибу.

Всі свідки погоджувалися на те, що уряд повинен помогти при орґанізації кооперації до продажу риби, щоб у той спосіб виключити великих спекулянтів, які на нужді рибалок роблять маєтки. Такими кооперативами малиб заряджувати виключно самі рибалки, які продавалиб свій важко запрацьований товар з поминенням посередників спекулянтів.

ТЕПЕР МАЄ ЇЖУ НА ЧАС.

Вілліям Крафт, фармер з Винбурн (Канада), ненавидить спізнену їжу. Він ударив жінку, коли вона спізнилася зі сніданком. Арештований за те, він заплатив $10 кари і кошти.

Пані Крафт спізнилася з обідом. Він знов виявив своє негодування і цим разом не дістав грошевої кари, але 30 днів арешту. У тих 30 днях буде мати їжу на час.

ЗАГАДОЧНА ЕКСПЛЬОЗІЯ.

В бараку біля мосту, який будують під Монастирисками, склалася з невідомої причини ексльозія, наслідком чого цілий барак станув незабаром у вогні. В бараку знаходилися два робітники, 18-літній Влад. Ґіль і 20-літній Іван Рабій. Заки змогли втекти, оба тяжко попеклися, так, що місцями тіло згоріло на вуголь. Обох відставлено до шпиталю, де Ґіль помер до двох днів, а Рабій мучився ще вісім днів і також помер. Справою занялася слідча влада, щоби викрити, які вибухові матеріяли були в бараку та що було причиною вибуху.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД МАЧУҐИ.

В Пщеворську відомий бандит Мачуґа із своїм спільником Колодзеєм зайшов до хати Лейби Горнштайна. Тому, що застали лише наймичку, піджидали, покурюючи папіроски. Людей, що тимчасом прийшли до Горнштайна, бандити задержали. Як прийшов Горнштайн (який добре знав Мачуґу), під загрозою зброї взяли в нього 100 зл. Опісля вийшли, а всіх у хаті замкнули на ключ. Потім пішли до бурмістра Рибацького, стероризували його та забрали 150 зл. і бравнінґ. Опісля вийшли спокійно, замкнувши всіх на ключ.

ТЕРОРИСТИЧНА ҐРУПА В САМІЙ КОМУНІСТИЧНІЙ ПАРТІЇ

ХОТІЛА ВИГУБИТИ ВСІХ ТЕПЕРІШНІХ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ВЕРХОВОДІВ. ТАКЕ ВИХОДИТЬ З ОФІЦІЯЛЬНОГО ЗВІДОМЛЕННЯ З МОСКВИ.

МОСКВА (Росія). — Чим далі, тим ясніше виходить на яв, що вбивство Кірова було тільки висловом того, що в самій комуністичній партії є розлам, що там є повно невдоволених ґруп та що там повстали тайні терористичні ґрупи, звернені проти уряду. Саме за таку терористичну діяльність арештовано тепер у Ленінґраді 13 осіб, яких віддано вже военному судови. До цеї терористичної ґрупи, як кажеться в урядовім комунікаті, належав теж і Ніколаєв, убивник Кірова. В Ленінґраді існував т. зв. „Ленінґрадський центр", який обєднував терористів, що були членами комуністичної партії й мали у своїй програмі вигублення комуністичних вождів. В комунікаті кажеться далі, що та ґрупа і їй подібні це останки давньої опозиційної ґрупи Зіновєва-Троцького. Кірова вбито в першу черґу за те, що він знищив давню опозиційну ґрупу Зіновєва в Ленінґраді. Провідником ленінґрадської терористичної ґрупи був І. Котолинов, якого арештовано. Всі ті терористи були виключені з партії, але потім покаялись і були знову до неї допущені. Ніколаєва викинули з партії в 1934 р., але по двох місяцях наново його приняли.

В „Ізвєстіях" Радек називає опозицію зрадниками пролетаріяту, комуністичної партії й революції. Каже, що їх діло є тим ганебніше, що вони скривалися під крилами партії. І заповідає, що всі вони будуть „зметені з лиця землі".

„Правда" додає до цього, що опозиція держала звязок з закордонними білоґвардійцями. Навіть цитує білоґвардійський часопис „За Росію", який виходить у Білгороді і який заповів убивство Кірова, пишучи, що „він мусить бути усунений з Ленінґраду".

ЧИ НЕ ГЛУМ? ПОСТИШЕВ У ВИШИВАНІЙ СОРОЧЦІ.

КИЇВ. — „Вісті" з 22-го листопада принесли портрет Постишева в українській вишиваній сорочці. Недавно Постишев видав оповідання, свої спомини з повстанського загону, теж українською мовою.

БІДА СОВЄТАМ З УКРАЇНСЬКИМИ ПИСЬМЕННИКАМИ НА УКРАЇНІ.

КИЇВ. — Український письменник Косинка написав повість „Гармонія". Та вона видається совєтським критикам „націоналістичною" і „контрреволюційною". Критик Піскун пише про неї у „Вістях" між іншим ось що:

„Основне настановлення твору — довести, що большевизм для України чуже й незрозуміле явище, що біднота не тільки не підтримувала большевиків, а навіть до діла не чула про них". А далі: „Дівка день-у-день лає якихось большевиків. А Галька говорить: „Кровопийці, большевики ці, не дають по людському жити".

„Український фашист Г. Косинка — пише Піскун — розгортає наставлення, що нібито над селянством знущалися тільки російські білоґвардійці, а й слова не говорить про банди жовто-блакитної Центральної Ради, гетьмана".

НОВА МИСТЕЦЬКА СИЛА.

КРАКІВ (Польща). — Серед „Мистецького Українського Гуртка", що має 18 членів, котрі студіюють штуку в краківській Академії Штук Красних, вибивається на перше місце молодий маляр і графік, Андрій Наконечний. Вистава його творів стрінулася з дуже прихильною рецензією. Характер його мистецтва наскрізь національний, під чим не треба розуміти тільки вишивану сорочку, але глибоко вичуту культуру великого народу. Його „Мадонна" намальована у візантійськім стилі, але її характер — український.

ГАРБАЗНЯ ОО. СТУДИТІВ.

УНІВ (Галичина). — Український чин оо. Студитів в Уневі відкрив модерну гарбарню, Виправлені нею шкіри виставлено на продаж дня 28-го серпня на великім ярмарку. Ввесь товар розхоплено в однім дні. Гарбарня забирає сирий товар від наших селян. Монастир задумує поширити гарбарні по цілій Галичині, дати нашим безробітним тим чином працю і диктувати ціну на шкіру в цілім краю.

КНИЖКА ПРО СКОРОПАДСЬКОГО.

ВАРШАВА (Польща). — Вийшла книжка Модеста Куницького під назвою „Скоропадщина". Має 174 сторін друку і в цілості присвячена особі Павла Скоропадського та його співробітникам і діячам з періоду гетьманату на Україні. „Діло" подає, що вартість книжки у тому, що вся вона побудована на цитатах з російських і українських поважних жерел і тому потрібна кожному, хто хоче знати дійсну правду про Скоропадського.

ВЕЛИКИЙ УСПІХ „ГРИЦЯ".

ПЕРЕМИШЛЬ (Галичина). — Театр „Заграва" відограв „Ой, не ходи, Грицю" в новій перерібці. Вистава мала незвичайно великий успіх.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237 — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Акдреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КОЛИ ВМЕРЛІ ВСТАЮТЬ

Дня 23-го грудня 1932 року згинули на польській шибениці у Львові з рук польського ката дві молоді українські геройські душі: Василь Білас і Дмитро Данилишин.

Отже минуло вже два роки від їх смерти, від часу, коли польський суд і польська петля навіки замкнули їм уста. Оті два молоді хлопці, якщоб були вмерли тоді звичайною смертю, булиб цілком певно поділили долю з тими міліонами, які, хоч жиють чесно, морально й патріотично, йдуть у сиру землю з тим, що зі смертю їх тіла пропадає і память про їхнє життя і їхні діла. Бо Білас і Данилишин не були ні великими вченими, ні великими політиками, ні багатирями, а належали до ряду великого числа звичайних робітників чи студентів, які горіють такими самими ідеалами, які були і в душах наших героїв. Одначе Білас і Данилишин мали нагоду виказати, що вміють характерно видержати при своїх ідеалах і в такій хвилі, коли за таку поставу треба наложити життям. Отже вони поставили на карту народньої справи все, що мали найдорожче. І пішли на смерть зі свідомістю, що зробили діло, за яке не то що не виправдували себе перед ворогом, але ще йому заявили, що вважали обовязком своєї совісти оте діло виконати, щоб допомогти тим чином побіді свого національного ідеалу.

Святкуючи, чи шануючи память таких героїв, як Білас і Данилишин, звязуємо сильніще геройську сучасність з минувшиною нашої геройської національної боротьби. Це не шануємо якихсь окремих героїв якоїсь окремої орґанізації, чи якоїсь одної течії, чи якогось одного галицького загумінку. Це є тільки пошана найновіших, нам відомих героїв нашої нації. Бож не знаємо нічого про те, що діється на Великій Україні. Не знаємо нічого, скільки там загинуло траґічних і геройських постатей. Не знаємо ні чисел, ні імен. Навіть не знати імен тих, що їх от недавно розстріляно в Києві. Тому, згадуючи за Біласа і Данилишина, що згинули з рук польського ката, згадуємо тимсамим з їх особами і тих безіменних Героїв, що погинули і тепер далі гинуть з рук московських катів. А прийде час, коли зможемо добути хоч частину їх імен і подати до відома хоч частину їх геройських діл. Покищо плекаймо в собі далі Всеукраїнський Культ Героїв, отих українських людей, що вміли вистояти на народнім постерунку, в революційних рядах чи деінде, що характерно боронили прав нашого народу на самостійне життя, та що за ту поставу згинули геройською смертю.

Того культу треба, бо нарід наш потребує тепер великих людей для великих діл, бо живемо у великих часах, коли назрівають великі події. А коли тих великих людей нема, то тоді, як каже Богдан Лепкий, вмерлі встають і стають до діла. Отакими великими людьми є під сучасну хвилю наші Великі Вмерлі. До таких Умерлих належать теж — Білас та Данилишин.

Е. Онацький.

ПАМЯТИ ВЕЛИКОГО УКРАЇНЦЯ

(Читано в „Українській Громаді" в Римі 2 XII. 1934).

(3)

Цей крок бувшого голови Центральної Ради, себто колишнього фактичного президента Української Републики, викликав серед української еміґрації гострий осуд. Але тепер, на віддалі десятьох років і перед свіжою ще могилою великого українського патріота, ми можемо підійти до справи спокійніше і мусимо постаратися її **зрозуміти.**

Нема сумніву, що для **самого** Михайла Грушевського поворот на Україну означав велике самопониження, на яке він пішов певно не без великої бортьби з самим собою. І коли всеж таки пішов, коли всеж таки на цьому пункті переміг, коли приніс в жертву свої особисті почування й амбіції, то мусіла бути якась велика сила, що на нього в тому змислі впливала. Якаж була ця велика сила?

Ключ до зрозуміння особистої траґедії професора Грушевського дає місячник „Борітеся — Поборете", що виходив під його редакцією у Відні за часів еміґрації. Тут, при кінці 1920 року, він писав такі автобіоґрафічні рядки, що кидають ясну смугу світла на його переживання:

„Я був вихований у старих традиціях радикального українського народництва, яке вело свою ідеольоґію від кирило-методіївських братчиків і твердо стояло на тім, що в **конфліктах народу і власти** вина лежить на **стороні власти,** бо інтерес трудового народу — це найвищий закон усякої громадської орґанізації, і коли в державі цьому трудовому народови не добре, це його право обрахуватися з нею".

Саме ця точка погляду, що примушувала старого професора триматися наймолодшої української партії, українських есерів, яка була сильна своїм безпосереднім звязком з селянством, цею підвалиною української нації, поволі, з розвитком революційних подій і постійним збольшевиченням народніх мас, спонукувала Грушевського йти все більше наліво, аж поки це не привело його нарешті до повороту до Києва та до капітуляції перед українським советським урядом, в котрому знайшлися на той час бувші його товариші з есерівської партії, як Шумський, Полоз і інші.

Але тут треба згадати ще й другий фактор. Треба пригадати про гарну леґенду про євшан-зілля, записану нашим старим літописцем і переказану самим Грушевським у II. томі його „Історії України-Руси" (на ст. 105—106):

„Мономах знищив Половців, загнав хана Отрока в край Обезів (Грузію), за залізні ворота (себто за Кавказькі гори), а Сирчан зістався над Доном, відживлявся рибою (себто був у крайній біді). По смерти Володимира Мономаха післав Сирчан музику Оря, що один тільки й лишився у нього, в край Обезів і переказав через нього Отрокови: Володимир умер; вернися, брате, в свою землю. Та Отрок не хотів вертатись, аж поки йому не дав Ор понюхати євшан-зілля. Понюхав Отрок євшан-зілля і заплакав, кажучи: „Ліпше в своїй землі кістьми лягти, ніж у чужій землі славному бути". І вернувся він у рідну землю".

Таким євшаном-зіллям була для Грушевського Академія Наук у Києві і свідомість обовязку закінчити свою велику працю над „Історією України-Руси", що мала служити для нових поколінь дріжджами національної свідомости. Цікаво ствердити, що один із найбільших сучасних фільософів, Кайзерлінґ, студіюючи чисто теоретично проблему світової революції як вияв або вибух чисто елементарних (він називає їх „телуричними") нижчих сил людської породи, та відношення до неї інтеліґенції, як духового проводу відповідної нації, дуже близько підійшов до тої розвязки, яку знайшов для себе Грушевський, що цілком справедливо вбачав у перемозі большевизму на Україні вибух непогамованої і несвідомої стихії, яку поволі треба національно перевиховувати, ознайомивши її з її минулим та розвинувши в ній такі духові цінности, як культ своїх героїв та почитання національних цінностей. Адже не дурно писав один наш письменник: „Чудний наш нарід — і сильний і сумний: мав героїв — і ніхто їх не знав. Усе життя любив волю — і все життя жив рабом".

Бо все був сліпим і несвідомим. Ціле своє життя працював Грушевський, розгортаючи перед „Іванами Непомнящими" величезну книгу минулого їх колишньої слави.

І поставивши хрест—„у конфлікті народу і власти" — над своєю політичною діяльністю, він не міг не думати бодай про завершення свого національного заповіту будучим поколінням, що лежав уже розпочатий в восьмох томах „Історії України-Руси" та в трох томах „Історії української літератури". Українізаційний напрямок політики большевицького уряду та присутність у ньому бувших партійних товаришів давали запоруку, що бодай у цьому напрямку шлях є вільний. І дійсно, пять перших років перебування Грушевського на советській Україні були незвичайно плідні для розвитку українства та поширення українських національних ідеалів серед української советської молоді. Досить переглянути такі видання Академії Наук за ті часи, як „Україна", „Первісне Громадянство" „Українські думи", ріжні „Наукові збірники" та нарешті девятий том „Історії України-Руси", щоби зрозуміти, яку величезну роботу пробив Грушевський за той час свого нібито політичного самогубства. Але ҐПУ теж не спало, і діяльність бувшого голови Центральної Ради видавалася йому незвичайно небезпечною для цілости советського Союзу. Починається нагінка на всіх його учнів і співробітників, яких масово виарештовують, а самого старого академіка висилають під суворим доглядом до Москви. Умер він на вигнанні по кількох роках жахливого життя в матеріяльних злиднях по вогких сутеринах без можливости продовжувати свою працю, хворий і напівсліпий.

Щоб затерти враження мученицької смерти проф. Грушевського, український советський уряд перевозить його тіло до Києва і влаштовує йому похорон на „державний рахунок". Можна думати, що советський уряд, з огляду на величезну популярність імени Грушевського, намагатиметься навіть зарахувати його до кліки своїх святих, як це він робить від давна з Шевченком, набарвлюючи ідеї великого поета національної революції зовнішнім культом його особи. Та коли поезії Шевченка можна підроблювати зреітою досить легко, друкуючи замісць „кохайтеся, чорнобриві, та не з Москалями"—кохайтеся, чорнобриві, тільки не з панами", та заступаючи взагалі всі „шовіністичні" слова—„Москаль, Лях, Жид" — словом „пан", то з підробленням праць Грушевського на тисячі сторінок друку — справа трохи тяжча. Особливо щодо його останнього тому Хмельниччини, де в незвичайно яскравий спосіб зібрано факти і документи грабіжницько-імперіялістичної політики Москви щодо України та де пояснюється, чому Хмельницький при кінці свого життя почав шукати союзів і спільників не в сусідів близьких, але в сусідів дальших, як наприклад у Швеції, до котрої потім звертається і Мазепа.

Спиж спокійно, Батьку! Большевицький похорон не заплямить Твого імени великого працівника на полі визволення української нації зпід ярма її вікових ворогів. В цих днях усі Українці, деб вони не були, якими би політичними ідеалами вони не захоплювалися, єднаються в одній спільній пошані до Твоєї самовідданої праці, схиляють голови перед Твоїми величезними заслугами і думають про той радісний момент, коли незчислимі маси українського визволеного народу покотяться хвилями зі всіх кутків Землі Української, щоб привитати Тебе в Українському Пантеоні на Володимировій Горі в столиці Великої Соборної України.

Покривджений.

Максим і Марко дістають по 50 центів, щоби собі вкидали до пушок. За прискладані гроші мають один одному купити дарунки на імянини. Раз Максим приходить із плачем до батька та жаліється:

— Тату! Марко вкидає всі гроші до моєї скарбонки!

„ХИТРИЙ МАЛОРОС"

Крім звичайних малоросів, які в цілости поглинені московським оточенням і з українським світом нічого спільного не мають, існують ще так звані „хитрі малороси". Це тип тих людей, що вже зміркували силу українського національного руху, не заперечують перспектив нашої визвольної боротьби і тому звязалися з українським суспільством, перебувають в ріжних орґанізаціях і патріотично деклямують про Україну... „Хитрий малорос" більш розвинений, ніж його „собрат" — просто „малорос" — він не твердить на сліпо, що України „не било, нет і бить не может", але він також **не вірить** в українську справу. Його приналежність до українських орґанізацій має „сезоновий" характер. Поки Українці пробивають собі шлях вперед і здобувають все нові позиції — він Українець; але як тільки станеться якесь замішання і прогляне хоч маленька можливість програної — він зігнеться, перебіжить назад до московського табору і там також патріотично деклямуватиме... про Росію.

„Хитрий малорос" в українській орґанізації поводить себе так, щоб залишити собі можливість легкої і безболізної втечі, коли йому здається, що його власна шкіра може начомусь потерпіти. Він безпосередньо не анґажується у роботу, але старається прикритись за спиною когось другого і вже за цим прикриттям „деклямує". Коли трапиться виконати якусь роботу, при якій не можна закритися від очей Москалів, „хитрий малорос" все знайде причини відмовитися. Він тихесенько помагає українській орґанізації і ретельно слідкує за тим, щоб його напризвище ніде не згадувалося. Вияснює він це своєю скромністю, але фактично це страх перед утрудненням відступу, коли він це узнає необхідним.

„Хитрий малорос" цілковито „аполітичний"... Він протиставиться не тільки партійній політиці в українській орґанізації громадського типу, що треба йому записати на плюс, але й політиці національній. Він, наприклад, дипльоматично вивтікає тоді, коли треба висловлюватися про питання повної політичної незалежности України, бо хоче залишити за собою можливість бути автономістом, або федералістом. Він страшенно морщиться тоді, коли йде мова про активне винищення якогось неґативного ґрупового політичного явища серед Українців, бо передбачає можливість перебігти до тої чи іншої політичної партії. Коли не хочете поставити „хитрого малороса" в незручне положення, Бога ради не починайте при ньому розмови про злочинність орієнтації на наших історичних ворогів, бо він не має сталого погляду на це питання, розглядаючи його з „практичної" точки погляду: виграють чи не виграють; є можливість одержати гроші, чи нема... „Хитрий малорос" не має усталених національно-політичних ідеалів і тому як вогню боїться всякої „політики". А цю „політику" він бачить у всьому, навіть у святкуванню річниці повстання української держави. Його ідеалом української орґанізації є така, якаб товклася на читанню старих українських письменників, на згадуванню про старе „добре" життя, влаштовуванню „чаїв" з „козацькою" горівкою, співанню українських пісень і т. д. „Хитрий малорос" прекрасно розуміє, що національна робота на цьому не може обмежитися, але він би дуже хотів, щоб усяка „політика" робилась десь інде, а не в орґанізації, де він є членом.

„Хитрий малорос" не любить слухати промов і рефератів про геройства української армії, про сучасну революційну визвольну боротьбу. Він вважає нетактовністю, коли промовець згадує про ґероїв сучасної революційної доби з пієтизмом, бо все це може на нього накликати біду у формі закидів, що він також підтримує „терор"; а виступати перед суспільством як „терорист" — він ніяк не хоче! „Хитрий малорос" вже знає, що „Укріна з неба не звалиться", але ніколи не погодиться з потребою вести революційну боротьбу всюди і завше. Він любить загрібати жар чужими руками і при тому деклямувати, що він „також націоналіст", страшенно обурюючись, коли йому заперечують права називатися цим почесним імям.

„Хитрий малорос" готов ідеалізувати всіх на світі, крім Українці! Навпаки, Українців він на кожному кроці лає і робить це з підкресленою патріотичною міною. Лаяння нас самих — це його спорт і відмовитися від нього він просто не всилі.

„Хитрий малорос" страшенно боїться, коли в українській орґанізації починаються якісь непорозуміння. Боїться не тому, що тремтить за долю цієї орґанізації, а тому, що оберігає свою шкіру. Він ніколи не висловить своєї думки до того часу, аж поки не стане цілковито ясно, хто в цих непорозуміннях переможе. В тих випадках, коли його притискають до стіни, він довго говорить про абсолютну потребу „погодитися". Так він хоче погодити чесну людину зі злодієм, чесного націоналіста з запроданцем, москвофілом, польонофілом, бо оминає всякої відповідальности, не хоче „вмішуватися" і все чекає, „що з того буде".. Коли непорозуміння робляться затяжними — він з міною ображеної шляхетности заявляє, що в тій орґанізації далі залишатися не може і подає заяву про виступ. Потім, коли непорозуміння уляжуться і хтось остаточно переможе, „хитрий малорос" знов пише заяву... про вступ, жалуючи, що „погорячився". Але виробити сталу думку про суть непорозумінь — він не хоче. В нього нема громадської мужности стати силою, що очищує орґанізацію від ріжних неґативних осібняків і явищ.

„Хитрий малорос" не пірвав звязків з Москалями і не тільки приватних, а деколи й орґанізаційних. То він записаний в число членів місцевої московської парафії, то він орґанізований в обще воінському союзі, або через участь у якомусь московському хорі і т. д. Коли ви його приловите на цьому, він вам почне доказувати, що все це орґанізації не політичні і що участь у них ні трошки не перечить його національним переконанням. Він абсолютно певний у рації свого поступовання і вважає себе мучеником, коли його за це судять. Знаходячись у московському оточенню, він старанно закриває своє національне обличчя, ніколи не заговорить своєю мовою і не стане в обороні української справи, бо, мовляв, не можеж він з Москалів зробити Українців, або, що „не ввічливо" псувати нерви господарям і т. д. Навпаки, „хитрий малорос" дуже радо підлабузнюється Москалям, осуджуючи українські орґанізації і поокремих видніших Українців. У тому ціла „хитрість" цього типу малороса, щоб бути з Українцями Українцем, а з Москалями „Русскім". Отак „хитрий малорос" балянсує між двома скелями, що наступають на одну. При всій своїй „хитрости" він не передбачає того, що наступить усеж той момент, коли ці скелі зітруть його на порох і його смерть буде смертю безчесної людини, що ставила свічки двом богам і обом однаково нещиро. Спекулюючи на найсвятішій бортьбі України з її гнобителями, „малорос" деколи заробляє, але в остаточному результаті програє.

Існування отаких перебіжників, що працюють на два фронти, це правдива язва, що перешкаджає розвиткови українських орґанізацій. „Хитрий малорос" — це найнебезпечніший тип, бо він усюди втискається в довіря, скрізь винюхує й інтриґує. Москалі цих типів дуже зручно використовують, а нагородою їм є зневага як з українського так з московського боку... — („Українське Слово", Париж).

А.: Ви чого такі пригноблені? Що сталося?

Б.: Я банкрот!

А.: Так, так, банкрот! А скільки товару ви заховали?

Б.: Нічогісінько!

А.: Коли так, то ви не банкрот, а зруйновані!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЛЕҐКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

Коли деякі американські ґазети здивувалися, що голова політичної хорватської орґанізації, Хорватського Національного Конґресу, заявив, що його орґанізація готова взяти на себе відповідальність за вбивство короля Александра, інші ґазети підчеркують, що він самий рівночасно заявив, що, на його думку, ні один Хорват в Америці не брав активної участи в заговорі, що покінчився замахом.

Мовляв, приймати таку відповідальність легко. За те, що хтось там бажає собі чиєїсь смерти, закони до суду не потягають. „Ню Йорк Таймс" каже, що тут видно знайшовся хорватський лідер, який готов приняти на себе відповідальність, не виставляючи себе на ніяку небезпеку через замах.

ТРУДНІША ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

З приводу цієї дискусії деякі ґазети пригадують, що російська соціял-революційна партія, котра виразно признавала терор як засіб боротьби проти царату та згладила зі світу неодного російського чиновника й неодного члена царської родини, по кождім своїм замаху правильно виступала з публичною заявою, беручи на себе відповідальність за доконаний атентат та подаючи причини, які її до нього заставили.

Це на всякий випадок мало хоч ту користь, що світ знав, хто за даний атентат відповідає та з яких мотивів його доконано. Це було й характерни й мужно.

АТЕНТАТ І АНҐЛІЙЦІ.

Ґазети пишуть, що з нагоди атентату на сербського короля анґлійський міністер заграничних справ, сер Джан Саймон, висказав типічне анґлійське становище до замаху словами:

„Політичне вбиство це найглупіший політичний злочин. Рідко коли в історії, від убивства Юлія Цезара до вбивства Дольфуса, атентат досягнув наміреної цілі".

Кажуть, що сер Саймон забув на вбивство анґлійського короля Карла І-го, французького короля Людвика XVI-го та російського царя Миколи II-го. Перше з них покінчило боротьбу корони проти анґлійської буржуазії, друге перенесло державну владу з рук короля й аристократії Франції в руки буржуазії Франції, а третє, як показують біжучі події, поклало край російській монархії.

МОСКАЛІ ВДАЮТЬ АНҐЛІЙСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ.

Коли Анґлійці говорять про атентат, вони звичайно розглядають його зі становища спортсменства. Вони дивляться, чи жертва атентату мала хочби „спортинґ ченс" утекти, ратуватися, боротися. Питаються: на яку небезпеку був виставлений цей, що виконував атентат?

Коли атентату доконано так, що всяка небезпека була по стороні жертви, а виконавцеви не грозила ніяка небезпека; коли виконавцеви легко було доконати вчинку, а потім скритись, а жертва мала боронитися, то Анґлійці такий атентат називають спеціяльним словом: dastardly (трусливий).

Цього слова вжили недавно перекладачі статті одної большевицької ґазети в Москві про атентат на Кірова. Хотіли би московські большевики промовити до анґлійського спортсменства та сказати, що жертва не могла боронитися перед нападом. Думають, що Анґлійці забули, що большевицька „чека" й „ґепеу", головні основи большевизму, ведуть усю свою „роботу" скритовбивчим способом, який лишає всі небезпеки по стороні жертви.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗІ СТАРОСАМБІРЩИНИ — ПІД КРИШУ ХМАРОДЕРУ.

З великого і зглядно спокійного Сентрал Парку в Ню Йорку веде поперечна дорога на схід до клекотливої Пятої Евені.

Десятки тисяч автомобілів переїздять тепер вулицею, що славиться своїми міліонерськими палатами. Але дух часу робить своє і тут, і побіч палат повстають величезні апартаментові доми для всіх, у кого є тільки гроші. Доми на 15 до 20 поверхів є тут звичайною появою.

Вступаю з цікавости до 16-поверхового дому на розі 96 вулиці, напроти Сентрал Парку. Хочу оглянути його входову галю, окраси, багацтво. А при нагоді перечитую список мешканців. Є ріжні. Але нагорі добачую якесь не чуже імя: Онуфрій Волчик. Та в тій хвилі приходить дверник. Високий, сильно збудований мужчина. Видно, що це не лише дверник, але й сторож безпеченства в одній особі. Десь припадково взявся і другий послугач — „белбой", також у лїберії. „Яке ваше тут діло?" — питає дверник.

На такий запит я не був приготований, бо властивого діла не мав. От з цікавости зайшов оглянути модерний дім. Та тому й не маю причини страхатися дверника. „Хочу побачитися з містером О. Волчиком", кажу холоднокровно. „Ага, з кравцем — каже дверник. — Їдьте на останній поверх". Послугач у лїберії прискочив до мене і заки я міг уложити якийсь плян, запровадив мене до електричного „елевейтру". Знаючи, що Онуфрій Волчик кравець, міг я в міжчасі видумати якусь орудку до нього. Хочби спитати про відчищення старого зношеного убрання! Та властиво мене зацікавило таки його імя. Може це Грек: — Онуфрій. А може якийсь Словак: Волчик.

По конвенціональнім „Гуд морнінг", пізнав я зараз, що це не є Американець. І так собі зачинаю розмову по українськи. „Та скорше грому з ясного неба міг я надїятися, ніж почути тут українську мову" — відповідає мені Онуфрій. Розбалакались. Виходить, що це наш земляк із Старосамбірщини. І то свідомий земляк. Перебув кравцем світову війну. Був на російськім, румунськім та італійськім фронті. Розповідає, як перед розвалом Австрії перенесено цілий дивізійний шпиталь з Любляни, в Країні, до Микуличина, в Галичині. Начальним лікарем при цьому шпиталі був відомий Українець д-р Петрушевич, а звісним кравцем — наш Онуфрій Волчик. Між обидвома земляками було відношення службове. Д-р Петрушевич був знаний із своєї точности і службовости.

Аж якось у початках листопада 1918 р. приходить д-р Петрушевич до робітні Волчика і каже: „Ну, Волчик, вилверніть свою шапку рожею назад! Все скінчилося". І при тім він відірвав розету з написом „Франц Йосиф" і зі своєї офіцирської шапки. Волчик був неначе громом поражений. Не знав, чи це правда, чи може якийсь сон. Його начальник, командант шпиталю, австрійський полковник, самий поневіряє те, що ще перед пів годиною було ненарушальною святістю, і ще взиває свойого підданого до такого самого діла. Волчик не вірив у таку можливість, попав у переполох і нічого не відповів. Д-р Петрушевич, побачивши його збентеження, вийшов з кімнати. Аж по 15 мінутах прийшов Волчик до себе, вийшов з варстату на подвіря бараків і тут побачив щось небувалого. Бо ніхто не говорив нічого, ніхто не зважав на нікого, але кождий бігав мовчки і горячково. Кождий мав свій власний кріс. Без нього ніхто не зробив ані кроку. Офіцири глотились між мужвою, але ніхто на них не звертав уваги. Видно було на лиці кождого страшне пригноблення. Хоч не говорили, то чули всі, що сталося щось страшне. Впав лад, що держав армію разом. Впала дисципліна, впала відповідальність. Кождий дрожав за своє власне життя. Тому для охорони кождий держав кріс при собі.

Припадково Волчик стрічає офіцира Українця, Гаврилюка. А той кричить: „Орґанізуймося хлопці: Україна воскресла!" Тоді щойно зрозуміли українські хлопці, що час братися до роботи, бо Мадяри вже почали розтягати матеріяли, які були нагромаджені в бараках, і перевозити їх на Угорщину. А були там ліки, убрання, коци і т. п., що вартували міліони.

На залізничій стації зроблено військові наради з цивільними. Один залізничий урядовець, Українець, у ранзі хорунжого, давав тайні інформації про ситуацію. Зі Львова поволі почали приходити вісти про орґанізацію української держави. За короткий час великі маґазини були вже в руках Українців. Незабаром їх зліцитовано, а прибуток відіслано до української каси.

Волчик поїхав потім у старосамбірську округу і піддався розказам української влади. Взяв чинну участь в українсько-польській війні. По проґраній укривався в лісах перед Поляками, які забрали йому все родинне майно. Від сестри з Америки дістав шифкарту і приїхав сюди в жовтні 1922 року. Відразу знайшов собі працю як кравець в одного родовитого Англійця. Скоро виробився і заложив свою власну робітню, аж на піддашу отого великого апартаментового дому. Має своїх клієнтів з того дому і з сусідних.

Робітня Волчика досить скромна, але зате дуже корисна, бо він має дуже багатих людей, які дають йому працю. Тими днями відчиняє нову робітню на тій самій вулиці. Коли треба йому робітників, то зараз шле до „Свободи" оголошення, шукаючи Українців. Активним членом українських орґанізацій не є, бо на це не позволяє йому час. Та за те його жертви йдуть на ріжні цілі чи то орґанізаційним порядком, чи то впрост до краю. Бачив я в нього багато листів від поодиноких інституцій краєвих, котрим він стало висилає свої жертви. Його повіт має в нім великого добродія, як жертводавця на ріжні цілі. Дуже багато помагає українським інвалідам, політичним вязням, визвольній боротьбі, та твердить, що помагати таким ділянкам народнього життя, це значить прискорювати визволення України.

Світозір.

Купець: Пан добродій хай дарують, та вибраних товарів не можемо вам доставити, поки не буде вирівнаний попередній рахунок.

Замовляючий: Коли так, то прошу скреслити замовлення — я так довго не можу чекати!

—o—

На премієрі одному з гостей навкучилося слухати й він каже до приятеля: — Я вже піду; ця драма хіба не має кінця.

— І ви уявіть собі, — каже приятель — що то твір початкуючої авторки!

ЗАКОН ПРО ВІДШКОДУВАННЯ РОБІТНИКІВ У ПЕНСИЛВЕНІЇ.

Пенсилвенійський закон про відшкодування робітників за каліцтво або смерть, що їх постигла внаслідок нещасливого припадку при індустріяльній праці, стосується до всіх нещасливих припадків і катастроф, які трапляться на території стейту Пенсилвенія, і до всіх робітників, які від них потерпіли чи потерплять, з винятком домашньої прислуги, хліборобських робітників і врешті осіб, що тільки припадково виконують якусь послугу. Установою, яка приймає й полагоджує всі ті справи, є „Бюро оф Воркменс Компензейшон" при Департаменті Праці і Промисловости в столиці стейту, Гарисбурґу.

Головні постанови пенсилвенійського закона є такі:

За перших 7 днів нездатности до праці, після випадку, закон не признає ніякого відшкодування. Але на протязі перших 30 днів робітник має право на медичну і хірурґічну поміч, ліки і бандажі, тощо, до ціни 100 долярів, і, коли треба, шпитальне лікування.

Відшкодування за каліцтво обраховують таким способом, що в кождім випадку певний означений відсоток заробітної платні множиться через якесь число тижнів, теж означене законом, з тою умовою, що той відсоток не може бути менший як 7 і більший як 15 долярів.

У випадку повної нездатности до праці, внаслідок окалічення при праці, потерпілому належиться 65 проц. його заробітної платні на протязі 500 тижнів. Коли нездатність до праці тільки частинна, значить коли потерпілий може ще працювати й заробляти, хоч не в своїй правильній професії і не стільки, як перед окаліченням, то йому належиться 65 проц. ріжниці між попереднім і теперішнім заробітком на протязі не більше як 300 тижнів.

У деяких випадках постійного окалічення закон означує окремі суми відшкодування, а саме: за втрату руки (долоні) платні на протязі 175 тижнів; за втрату рамени цілої руки за 215 тижнів; за втрату ноги за 215 тижнів; за втрату стопи за 150 тижнів за втрату ока на протязі 125 тижнів; за втрату великого пальця 60 тижнів; за втрату вказуючого пальця 35 тижнів; за втрату інших пальців за 30, чи 20 чи 15 тижнів. Втрата обох рук, ніг очей рахується як постійна, досмертна нездатність до праці.

Посмертне відшкодування платиться так:

Вдові або вдівцеви, коли нема дітей, 44 проц. заробітку, або не більше як 10 дол. на тиждень. Вдові або вдівцеви з одною дитиною не більше як 12 дол. 50 центів на тиждень, з двома дітьми 14 дол., з трома не більше як 15 долярів. Коли погибла людина не лишила по собі ні жінки, ні чоловіка, ні дітей, то відшкодування дістають батько або мати, залежно від того, наскільки були залежні від погиблого; а коли нема батьків, то браття і сестри, якщо він їх у часі своєї смерти хоч участи удержував.

Коли робітник дістав відшкодування, але не спосібний до праці, то може подати заяву до „Бюра оф Регабілітейшен" в Гарисбурґу. Це Бюро обучає калік і шукає для них підходячої праці.

ФЛІС.

— Знаєш, — каже Бальсамбавм до товариша, — що я мушу натерпітися від моєї судженої! Наприклад учора: Приходжу до неї вечором, сідаю на канапі тай читаю ґазету. Вона сидить біля мене, робить щось на дротах. Минула година, вона відзивається до мене: „Берцю! ти нудний, наче люкреція!". Чи ти бачив щось такого? Таж я їй навіть словечка не сказав!

Діонізій Ліппа.

ЦИЛІНДЕР

—o—

Сивоволосий, гарно зодягнений пан в окулярах, що вже кілька хвилин сидів при Тальміновому столику, відложив ґазету та незамітно кинув оком на нього.

Нараз звернувся до нього та торкнувся його руки.

— Позволите, що представлюся. Називаюся Бруно Кентен — і подав руку молодому чоловікови.

Тальмін сказав своє назвище та глянув на нього допитливо.

Тамтой говорив далі:

— Даю вам нагоду за малу, легку працю заробити сто марок. Я був би дуже радий, колиб ви згодилися.

Тальмін згодився.

— А яка це праця, пане? — спитався.

— Фізична, а радше спортова, — була відповідь — та попри це треба бути теж паном своїх нервів. Коли згодитеся на моє предложення, не будете мати іншої роботи, як лише бігти не дуже скоро з Гаґської вулиці на Сільну площу. Це буде яких тисячу вісімсот метрів, можете перебігти цю дорогу вигідно за пятнацять-двацять хвилин. Це буде нова реклама фабрики циліндрів Батулія. Я є шефом пропаґанди тієї фабрики.

Він глянув на Тальміна та говорив далі:

— Ви візьмете на голову найновіший модель нашого циліндра, а крім того надягнете довгий дощевий плащ; а як лише прибігнете на Сільну площу, там вас відфотографують. — Він спитався: Годитеся?

Тальмін не потребував довго роздумувати. Самособою, що згодився. Сто марок, це для нього великі гроші.

— Ви стійте тут, — сказав Кентен — я піду на другий бік вулиці. Як я дам вам знак, ви зараз же зачинаєте бігти. Дуже важне, що ви ввесь час маєте бути спокійні, на ніщо не звертати уваги, а рівномірними кроками бігти до мети. Я візьму авто й там ждатиму на вас.

Шеф пропаґанди станув перед дверима одної крамниці по другому боці хідника. Тальмін глянув на нього та ждав нетерпляче умовленого знаку. Пройшли дві, три хвилини. Нараз Кантен підняв руку вгору.

Тальмін не тратив ні хвилиночки та пустився бігти.

Дивно виглядав він у хвилюючому, довгому, ясноземному плащі та високому циліндрі.

Заки Тальмін добіг до першого угла, почув за собою голосні крики. У запалі не зважав на крики. Гнав далі широкими хідниками. Потім завернув у другу вулицю.

Зчинився крик у звичайно такій тихій вулиці.

— Держіть злодія! — крикнув хтось таки йому за плечима.

Ще хвилиночка і Тальміна зловив поліцай.

— Я вас арештую!

Золотник Юрій Беніт глянув на інспектора.

— Ні, то не той — сказав збентежений золотник. — Не розумію, — промимрив він. Лице вкрили каплі поту.

Інспектор казав відпровадити Тальміна до сусідньої кімнати, коли цей сказав, що жалує, що підозрівав невинного чоловіка.

— Може годину тому, — говорив золотник — прийшов до моєї крамниці сильно збудований, може з трицять-літній чоловік. Казав показати собі перстені із самоцвітами. Я сам обслуговував його, бо помічника не було. Я післав його з пакетом на почту.

Інспектор спитався:

— Як той чоловік був зодягнений?

— Був у циліндрі й дощовому плащі. Трохи дивовижно, подумав я собі. Я думав, що то чужинець, хоч вимова його не вказувала на це. Вибирав зпоміж дванацятьох найдорожчих перстенів. Що він був знавець, я зараз переконався. Тут задзвонив телефон. Це хотіла говорити зі мною одна знайома пані в справі перлового нашийника. Розмовляли ми дуже коротенько, щонайбільше дві хвилини. Як я відложив телефон, то переконався, що той гість пропав. Самособою, пропали теж перстені. — З жалем додав:

— Маю шкоди на вісімнацять тисяч, пане інспекторе. Я вибіг і побачив чоловіка в дощовому плащі та циліндрі, як біг вулицею. Самособою, я думав, що то злодій та сказав його арештувати. Це все, що я можу сказати.

На другий день Тальміна випустили на волю.

Він мимоволі став помічником злодія дорогоцінностей, тому його не могли притягати до відповідальности.

Жаль лише було Тальмінови, що поліція задержала гарний циліндер, як доказ.

Мусій Степанчук.

І. ХЛОПЕЦЬ.

Як бачиш хлопяток дебудь при забаві:
Чи, як вони в школу з книжками ідуть,
Чи бігають живо при грі по мураві
І галас і крики і свари ведуть; —
Ти не іґноруй їх й не минай безумно!
Подумай на хвильку й спитайся себе:
Що криєсь за гойним життям цим безжурним
І що цей хлопчина в світі нині є?
Він є та особа, що ме продовжати
Важні твої діла, нескінчені ще;
По свойому буде у світі він дбати
Й направляти блуди, що ти чиниш все.
Він ме працювати, де ти днесь працюєш:
У фабриці, в полі, у майнах, в лісах;
Він ме торгувати, де ти днесь торгуєш,
Буде керувати, в бюрах і банках.
Він буде і батьком родини нової;
Священиком буде, адвокатом прав,
Поетом, артистом, учителем в школі,
Керовником ріжних громад і держав.
Він доктором буде, редактором преси,
Механіком нових, модерних машин;
Він жовніром буде, щоб народні маси
У мирі зажили в кордонах країн.
Все, все, що ти робиш, чому віддаєшся
І де імя твоє днесь світить перед,
Для нього, для хлопця це все остається:
Він є твій наслідник, рад ти, чи не рад.
Він є найважніша особа у світі...
Він гідний твоєї уваги усе.
Як бачиш хлопяток, то знай, що це діти,
Що з них громадянство новеє росте.

II. ДІВЧИНА.

Як бачиш дівчаток веселий гурток,
Їх личка всміхнені при милій ігрі, —
Ти застановися бодай на часочок
Й спитайся: Хто є ці дівчатка малі?
Подумай на хвильку й розваж це питання,
А відповідь точну дістанеш в одвіт:
Це чиясь будуча розрада напевно,
Це любка-дівчина, людства пишний цвіт.
Це будуча жінка, домова ґаздиня,
Учителька в школі, сестра в шпиталі,
Помічниця в праці, страдниця у злиднях,
Що перша відчує всі болі й жалі.
Це матір будуча, огнище родинне,
Вона новий рід нам на світ приведе;
Це та, що віддасть нам всю працю невпинну,
З дітьми в горю й нужді життя проведе.
Це та, що ме сина в колисці учити
Любови до роду, землі і краю;
Це та, що ме мужа і дітей любити
Й для них віддавати всю працю свою.
Це та, що при лоні у неї, як в Бога,
Буде виростати грядучий наш рід;
У неї завзятість, чуття й перемога:
Це матір будуча, життя-буття цвіт!

На науці природи.

Учителька: — На весну вертаються до нас усі перелетні птахи: ластівки, бузьки...

Учениця (І. кляси): — О, ні прошу пані, до нас бузько прилетів уже два рази на Різдво!

———o———

— Чи ти вже снідав?

— Ще ніодної чарки!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Свято української музики і танку.

Насамперед згадаю коротенько про перший Всеславянський Концерт, котрий відбувся в-неділю вечором в "Chicago Civic Opera House". Виступали хори в такім порядку: польський, сербський, хорватський, словацький, український, югославський, словінський, російський та чеський.

Найгарніше співали Українці, а потім Хорвати, Серби, Словаки, Югославяни, Словінці, Чехи, Росіяни та Поляки.

Тепер про свято „Української музики і танку", котре відбулося в середу, 12-го грудня ц. р., в великій салі театру „Селвин". Свято мало на-цїли познайомити ширші кола тутешнього американського громадянства з багацтвами українського фолькльору.

Хоч була робуча днина та несприятлива погода, велика саля театру була майже заповнена, що показує, що тутешне громадянство є свідоме, бо зійшлося, щоб почути рідну пісню-музику та побачити свій рідний танок.

Піднеслася куртина і відкрила зібраним гарну несподіванку, бо на сцені вже стояв мішаний хор у прекрасно-чудових строях. Це вже мило та любо вражало очі глядачів. Програма була добірна і цікава, поділена на три части.

По відспіванню "Star Spangled Banner", хор чудово відспівав коляду, опісля веселу пісоньку з коротеньким сольом панни Анни Батюк, котра співала знаменито.

Дальше п. Олег Кульпак відспівав сольові пісні: 1) Уривок з „Садка" і „Козак Максим Залізняк". Співав чудово, звичайно як люблений бас шікаговського хору. Не зле відгуляли „Аркана" бувші учні зі школи В. Авраменка. Вдоволяючо відспівала своїм милим сопрановим голосом панна Люба Ковальська дві народні пісеньки: „Болить мене головонька" і „Дощик іде".

Останню точку першої частини прекрасно та улюблено відспівали як „квінтет" українські кубанські козаки у своїм власнім репертуарі.

В другій частині було шість виступів а це: 1) Панна Марія Винярська дуже гарно відспівала сопрановим голосом „Соловій". 2) Жіноча група співаків з появою циганочки в особі панни Софії Візерконяк, котра своїм прекрасним голосом, та своїми душевними, добірними рухами впровадила слухачів у чар-подив. 3) Веселий дует відспівали дуже добре панна Марія Винярська і п. Семен Доманчук. 4) Мішаний хор під управою аж двох раз (веселих собі) дириґентів, а то: п. Семена Доманчука і п. Стефана Мотала. Згадана сцена викликала багато сміху серед публики та немало її розвеселила. 5) Скрипкове сольо прекрасно відограла тутешня талановита скрипачка, панна Анна Мотлюк. 6) Учні зі школи В. Авраменка відтанцювали: Катерину, гопак колом, гречаники, козачок, коломийка та Запорозький, Герць. Танцюристи describe дуже добре, одначе найкраще враження зробили малі діти танцюристи, котрим публика не щадила оплесків.

В третій і останній частині було 6 виступів. 1) Артист-співак п. Орлик прекрасно милим тенором відспівав „Вечірня пісня". 2) П. Стефанія Пономарів відспівала дуже добре альтом пісню „Як почуєш в ночі". Тут згадаю, що як п. Орлик так і п. Пономарів на жадання публики мусіли вдруге виступати. 3) П. Орлик і п. Пономарів відспівали влучно дует з „Запорожця за Дунаєм".

4) Хор відспівав похвально три пісні: Вечір на Вкраїні, Почаївська Божа Мати і Коломийку. Публика слухала з радістю та з душевним задоволенням, признаючи заслуги у цьому мистецтві фахівцеви-дириґентови, п. Ю. Бенецькому.

5) Дует з опери „Запорожець за Дунаєм" відспівали артистично артистка п. Марія Машир і артист баритон п. Олександер Юрченко. На кінці відспівано національний гимн „Ще не вмерла Україна". Публика з надзвичайним вдоволенням розійшлась домів.

Від себе, як гостя в Шікаґо (бо я тут заледви кілька днів перебуваю), додам, що хто хоче дійсно почути українську пісню, пізнати її скарб та красу, хай послухає співу українського хору під управою дириґента п. Бенецького, котрий кількаразовим виступом все і всюди виграв першу нагороду.

Добре булоб набудуче дати знати публиці, що підчас співання національного гимну вона повинна встати, а вбиратися може щойно по відспіванню.

Кость Риківський.

Кохання та медицина.

— Моє серце бється лише для вас. — каже юнак до асистентки шпиталю.

— О, то мусимо розслідити його рентґеном; це виглядає на поважну серцеву недугу!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

СИРАКЮЗ, Н. Й.

Відчит делегата й збірка на 40,000-ний фонд.

Заходами місцевого відділу ч. 9 ОДВУ дав тут дня 20. грудня представник ОДВУ, О. Грибівський, відчит на тему: „Про теперішні події на рідній землі".

Гром. І. Пігуляк відкрив відчит кількома, але добре обдуманими словами. Між іншим сказав, що члени від. ОДВУ все і всюди змагають до одної цїли, а це до визволення нашого рідного народу. Заохочував також ставати в члени, бо нема нічого кращого, як служити свому народови, помагати в його потребі, здобувати волю, а навіть життя віддати. По цих словах покликав гром. Грибівського, якому назустріч посипалися гучні оплески, як знаному вже з давнішого побуту в нашій громаді.

Бесідник зложив привіт зібраним від українських установ, організацій, від рідних сіл, а найщиріше від тих, що посвятили себе всеціло для святої ідеї здобути Незалежну Українську Державу. Бо хоч ми розділені широким морем, то той боєвий дух, та сильна постанова, мусять нас єднати і наповнити кожде українське серце, а тоді лекше буде їм довершити того великого діла Воскресення. Промінь від Листопадового Зриву, де ми вже бачили свою власну державу, не згасне, а буде пробиватися крізь усяку темноту до своєї цїли.

Дальше бесідник згадав століття нашої неволі під ріжними займанцями, де ми відучилися мріяти про свою власну державу. І коли ми хвилево здобули нашу державу й не втримали, то тому, що наші відвічні гнобителі виссали з нас то бажання на свою користь. Доля кинула нас в дальшу боротьбу. Деякі наші старі політики не погоджуються з цим, бо, мовляв, „ласкаве теля дві корови ссе"! Кажуть: Шкода стільки жертв! Правда, час від часу кладуть у могилу, жертву Ляха-кати, та на те місце стають нові ряди, нові борці. Нам бракувало бажання своєї власної держави. І ті жертви, пацифікації, шибениці і т. д. зродять у нас то бажання. З бажання повстане пімста на ворога, а пімста скаже нам, яких засобів нам ужити. Аж тоді простягнемо руку за своє. Світ на нашу правду глухий. Світ знає силу й інтерес. Наша рідна землиця має всі дані, що до другого й першого нам конечно потрібні. Тому мусимо себе відшукувати, щоби створити ту силу, з котрою світ числиться. Длятого кожна дитина Матери України, син чи донька, най стане героєм і помагає, чим може, до визволення свого рідного народу!

Кінцеве слово забрав гр. І. Пігуляк та візвав присутних до жертв на сороктисячний фонд. На салі зібрано $10.34. По цім зібрані зійшли до долішньої салі У. Н. Дому, де Горожанський Клюб влаштував спільну вечерю в честь представника ОДВУ. Належиться подяка нашому жіноцтву за їх щиру працю в приготуванню вечері. По вечері відбулася присяга членів місцевого відділу ОДВУ і декорування відзнаками. При цім зібрано $12.50. Тому, що фонд постепенно збільшується, буде оголошений в цілости пізніше і висланий на призначену ціль.

І. Лущак, І. Каленюк.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

PAY HONOR TO WAR HEROES OF UKRAINE.

Sixteenth Anniversary of 9 months' Independence Observed Last Night.

The sixteenth anniversary of Ukrainia's nine months of independence was celebrated last night with services at SS. Peter and Paul Ukrainian Orthodox parish home, 623 South Heald street.

The guest speaker was Theodore Swystun, an attorney of Philadelphia, who served in the Ukrainian Army in the World War. He told of his experiences in that conflict and also told of present and past conditions in Ukraine. He narrated how the independence of Ukraine was lost in the 17th century, how it was restored in 1918, maintained only nine months, then divided among Poland, Russia, Czechoslovakia and Rumania. He urged the people not to give up hope, and predicted that the Ukrainian country will once more be free, but that depends upon each Ukrainian doing his part by organizing and supporting organizations concerned with that country's welfare, he said.

Honor War Dead.

Brief talks were given by John Stachow and the Rev. Michael Kashuba. A striking event on the program was a replica of a grave of the unknown soldier decorated with evergreens and wreaths of flowers, with a cross at the head and two guns crossed over it and a sword at the foot, surrounded by school children of the local Ukrainian School dressed in native costumes acting as guards. Mr. Kashuba commemorated the World War Ukrainian dead at special services at this scene.

Concert Given.

Following the services a concert was given in tribute to the heroes of the war. The choir of SS. Peter and Paul Church gave a group of songs, and the choir of the school sang folk melodies. Michael Kosowsky gave several violin selections consisting of Ukrainian numbers, accompanied by Olga Kosowsky on the piano. Mr. and Mrs Kashuba and their daughter, Jean, sang several wartime songs. Historical recitations were given by Paul Hrynyshyn and Michael Stachow.

(**Evening Journal**, Wilmington, Del., December 10, 1934).

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(149)

Дівчина немовби інстинктово почула цей оклик, котрого він не висказав, і вмить звернулася до свого товариша, щоби відповісти на його запит, сказаний по французькому. Вона подивилася на нього, тільки хвилину.

За ту хвилину память Роджера скочила багато років назад, до сцен в Індії, бо в появі дівчини було щось такого, що пригадало йому живо Патрицію Кенбі та його любов до неї. Він бачив її пізніше в кімнаті гри.

Тут він приглянувся дівчині докладно. Він бачив, як вона складала накупу кістки до гри своїми білими руками. Вона не мала на собі ніяких прикрас, лише на пальці правої руки був у неї великий і гарний перстень зі смарагдом і рубінами, вставленими в дивний спосіб. Він бачив, що вона вийшла вчасно.

Вона вийшла з тим самим чоловіком, і Роджер бачив, як вона всіла з ним до гарної моторової лодки та пігнала в напрямі до великої й прекрасної яхти, що стояла на котвиці на морю. Це його легко занепокоїло й він вернувся назад шукати свого приятеля, в котрого він гостив.